

Workshop on Finnish literature

Reetta Minkkinen

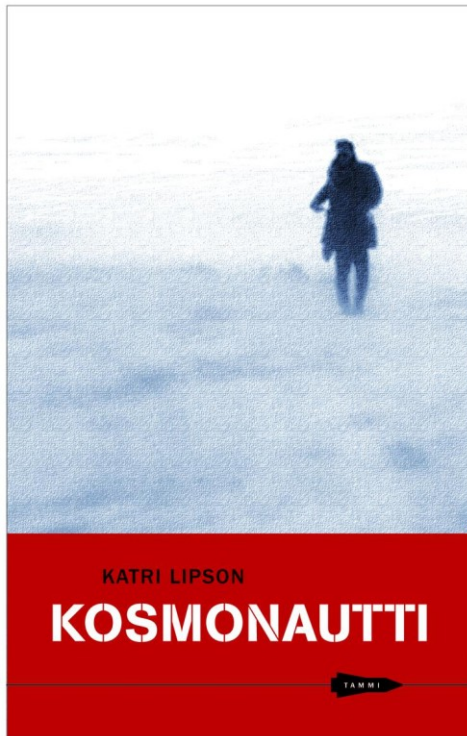
Aikataulu

Perjantai:	Aihe:	Kotona
26.2.	Pienoisnovelli	
4.3.	Runous	
11.3.	Luetaan pitempi novelli kotona.	X
18.3.	Novellin käsittely	
25.3.	Pitkäperjantai	
1.4.	Puhutaan näytelmästä	
8.4.	Luetaan näytelmä kotona.	x
15.4.	Puhutaan luetusta näytelmästä + kontekstista.	
22.4.	Kotona kirjoitetaan joko proosasta, lyriikasta tai draamasta	x
29.4.	Keskustellaan kirjoitetusta, kommentoidaan muiden töitä.	
6.5.	Luetaan kotona, kirjoitetaan loppuesseetä (2 sivua)	x
13.5.	Käsitellään kotona luettua. Palautetaan loppuesseet.	
20.5.	<u>Kurssin kokoava kirjallisuuskeskustelu.</u> Palautan esseet sanallisen palautteen kera.	

Graduni...

rosa
lik
som
hytti
nr 6

JUNA KIITTÄ KÖÖTI ITÄÄ
JA KAIKKI ODOTTAVAT AAMU.
WHY

Hytti nro 6

- *"**Tämä on vielä Moskovaa:** mutakuopan keskellä röykkiö yhdensäntoistakerroksisia elementtitaloja, joiden jäisissä ikkunoissa väpättää himmeä, arka valo, rakennustyömaita, puolivalmiita kerrostaloja, ammottavia aukkoja seinissä. Pian nekin jäävät siluetiksi kaukaisuuteen. **Tämä ei ole enää Moskovaa:** lumen alle sortunut talo, villinä huojuvaa pakkasen jäätämää mäntymetsää, nietoksien peittämä aukea, kinosten alle jäänyt lauha höyry, pimeys, yksinäinen pieni hirsitalo valkoisen aavan keskellä, pihalla hoitamaton omenapuu, tönkkölumista sekametsää, huviloiden lauta-aitoja, ränsistynyt puinen vaja. Edessä aukeaa tuntematon jään jähmettämä Venäjänmaa, juna kiittää, uupunutta taivasta vasten piirtyvät kirkkaina loistavat tähdet, syöksyy luontoon, pilvisen, tähdettömän taivaan valaisemaan painostavaan pimeyteen. **Kaikki on liikkeessä: lumi, vesi, ilma, puut, pilvet, tuuli, kaupungit, kylät, ihmiset ja ajatukset. Juna jyskyttää halki lumisen maan.**"*

2. Lue alla oleva Kari Hotakaisen novelli ja vastaa kysymyksiin 1–5.

- 1) Mistä novelli mielestäsi kertoo?
- 2) Mitä mieltä olet novellista? Perustele.
- 3) Mitä suunnitelmia päähenkilöllä on? Miksi hän suunnittelee sellaista?
- 4) Tutki tarkemmin lihavoituja kohtia. Millaiset stressin aiheet liittyvät suomalaiseen elämään? Mitä mieltä olet niistä? Stressataanko sinun perheessäsi näistä asioista?
- 5) Tulkitse, mitä mieltä päähenkilö on omasta elämästään. Perustele.

Sitten kun **lapset ovat isoja, asunto maksettu, koira kusetettu ja nurmikko leikattu**, sitten lähden ja jätän tämän kaiken taakseni kuin Kouvolan keskustan. Sitten kun **joulukiireet ovat ohi, mätkyt maksettu ja sukset voideltu**, sitten näette minusta vain perävalot. Sitten kun **saan taas itseni kuntoon, renkaat vaihdettua ja hampaat korjattua**, sitten minusta jää tähän kämppään vain ominaishaju ja pyhäkengät. Sitten kun **kuusiaita on kolmessa metrissä, lapset naimissa ja pihatontut homeessa**, lähden täältä kuin hius olkapäältä, hiljaa ja lopullisesti.

Kari Hotakainen: Finnhits. WSOY 2007.

Kari Hotakainen

Hotakainen: Finnhits

”Tämän kirjan puheenvuorot ovat pahassa saumassa lausuttuja sanoja, ja siksi epätavallisia. Tunnistettavuus ja tavallisuus ovat ikään kuin tolppia, joiden varaan viritetyssä sirkusteltassa voi tapahtua outoja ja kummallisia asioita”, Hotakainen kuvailee. Hänen mukaansa uusi kirja syntyi hiukan vahingossa, kun hän meni vuodenvaihteessa työhuoneelleen sekavassa mielentilassa. Tuolloin kirjailijan mieleen juolahtivat vuonna 2003 olutpulloihin tehdyt 72 sanan novellit, ja hän alkoi kirjoittaa uusia mininovelleja.

- Minua alkoi kiinnostaa sanamäärän rajoittaminen. Vapaus on muutenkin yliarvostettua, pidän rajoituksista. Tässä kirjassa muutamassa tarinassa on satakunta sanaa, mutta kaikki ovat hyvin tiiviitä. Ne eivät ole kokonaisia elämäntarinoita, vaan välähdyksiä ihmisten elämänkohtaloista.

Lyriikka 4.3.2016

Hyvä on hiihtäjän hiihdellä:
Jokaisen **säkeistön** sanoma?
Mikä on **runon puhujan** viesti?

Yksin hiihtäjä:
Minkälainen sävy **säkeissä** on?
Mitä runossa mielestäsi tapahtuu?

Eino Leino (1878 - 1926)

Eino Leino oli synnynnäinen runoilija, joka ensimmäisenä käytti suomen kieltä sujuvasti kaikkinaisiin taiteellisiin tarkoituksiin. Kansanperinteestä ja kalevalaisesta taustasta Leino laajentui kohti eurooppalaista kirjallisuutta ja hänestä tuli henkisesti maailmankansalainen. Leino oli kohtalostaan tietoinen taistelija ja taiteilija, jonka suomalaiset yhä tuntevat läheiseksi.

Eino Leino julkaisi ensimmäisen runokokoelmansa 18-vuotiaana 1896. Hänen runoutensa on yhä läsnä suomalaisten todellisuudessa. Onnittelu- ja muistosäkeet ovat useammin kuin muiden runoilijoiden juuri Leinon säkeitä. Ne ovat muuttuneet niin yhteiseksi omaisuudeksi, ettei lähdettä usein edes mainita. Omana aikanaan Leino ei ollut itsestään selvästi hyväksytty ja kiitetty. Hän oli uudistaja ja tabujen kaataja monilla kulttuurin aloilla. Boheemin runoilijan maine on saatellut häntä ja luonut hänen ympärilleen legendan, joka lähestyy fiktiota. Leinosta tehdyt näytelmät ja elokuvat ovat toistaneet tätä usein pinnallista taiteilijakuvaa, ja hänen teostensa syvä ja elävä ydin on jäänyt tavoittamattomiin.

Leinon runouden varhaistuotannon suuria innoittajia olivat *Kalevala* ja suomalainen myyttinen runous. Tältä osin hän liittyi ajan taidevirtaukseen, ja hänestä tuli kirjallisuudessa kansallisen uusromantiikan ensimmäinen ja merkittävin muotoilija. Loistavin esimerkki hänen moderneja myyttejä luovasta mielikuvituksestaan on 1903 ilmestynyt kokoelma *Helkavirsiä*, jossa hän on tavoittanut uudenlaisen, häikäisevän synteetin suomalaisesta kansanrunoudesta ja uusimmista eurooppalaisista kirjallisista virikkeistä.

Helkavirsissä modernin ihmisen tunteet, tuntemukset ja älylliset spekulatiot yhdistyvät syvään ja ikaikaiseen myyttiseen tietoisuuteen. Hämmentävimmäksi koettiin runojen uudenlainen, kaikesta selittämisestä vapautunut kuvallisuus, joka koskettaa ihmisen psyyken hienoimpia, arimpia ja vaarallisimpia kerroksia. Tuo uusi oli niin häikäisevää, että se sokaisi suurimman osan kriitikkokuntaa. Vain harvat ymmärsivät tuoreeltaan runokokoelman merkityksen.

Helkavirsiä on monessa suhteessa avain Leinon tuotantoon. Taistelu vapaudesta ja totuuden löytämisen problematiikka lävistävät jokaisen runon. Yhä uudelleen yksilö asetetaan elämän peruskysymysten eteen. Mikä on hänen suhteensa kuolemaan, rakkauteen, muihin ihmisiin? Mihin saakka hän voi ulottaa yksilölliset vaatimuksensa itseään toteuttaessaan muita loukkaamatta?

- Lähde: <http://www.kansallisbiografia.fi/>

Muistatko nämä käsitteet?

- Säe/säkeistö
- Mitta/Rytmi
- Teema
- Riimi
- Runon puhuja
- Kielikuva

Entä nämä?

- Keskeislyriikka/Allegoria
- Metafora/Metonymia/Symboli
- Personifikaatio/Synestesia
- Allitteraatio
- Asennonvaihto

Leinon runot

Mitä esimerkkejä käsitteistä löydät runosta?

Juhani Aho: Helsinkiin (1889)

Pienoisromaanin antama kuva **ympäröivästä yhteiskunnasta ja ajasta.**

Pienoisromaanin **henkilöhahmot.**

Juhani Aho (1861 - 1921)

- Juhani Aho oli ensimmäinen suomalainen ammattikirjailija. Häntä on pidetty leimallisesti kansallisena kirjailijana ja modernin kirjasuomen kehittäjänä, mutta samalla hän oli 1800-luvun lopun eurooppalaisen modernismin edustaja ja tavoitteli kansainvälistä yleisöä. Kirjailijantyön ohella Aho toimitti lukuisia lehtiä sekä käänsi kirjallisuutta suomen kielelle.
 - <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/2806/>

Proosan käsitteet

- teoksen nimi, laji (genre)
- aihe, motiivi, teema
- juoni (tarina), aikasuhteet, kokonaisrakenne
- miljöö
- henkilöt
- kertoja, näkökulma, kerronta, kieli
- avoimet kohdat, intertekstuaalisuus

1. kappale

- Ensimmäisessä kappaleessa kannattaa mainita faktatiedot teoksesta. **Kirjan nimi, kirjailijan nimi, teoksen laji, teoksen ilmestymisvuosi** suomeksi. Ensimmäisessä kappaleessa kerrotaan myös teoksen **aiheesta** yleisluontoisesti muutamalla lauseella. Esim. *Aleksis Kiven romaani Seitsemän veljestä (1870) kertoo ...*

Juoni

- Toisessa kappaleessa voikin jo mennä aiheeseen syvemmälle. Selitä tarkemmin, mistä teos kertoo. Referoi lyhyesti **juonta** eli tapahtumasarjaa. Analyysi ei siis tarkoita pelkkää juonen seikkaperäistä selostusta. Älä ota suoria lainauksia teoksesta vaan kerro mieluummin omin sanoin. Kerro tapahtumista preesensissä.

Henkilöhahmot

- Sitten voit kertoa **henkilöistä** tarkemmin. Kuvaile teoksessa esiintyviä henkilöitä. Kuka heistä on keskeisessä asemassa eli on päähenkilö? Mitä tosiasioita henkilöistä saa selville? Mitä heistä voi päätellä? Millaiset suhteet heillä on toisiinsa? Perustele päätelmäsi teoksesta poimimillasi havainnoilla. Jos nimiä on paljon, kaikkia ei ole pakko mainita. Mitä merkitsee, jos nimiä ei ole mainittu lainkaan tai jonkin nimi on jotenkin erikoinen?

Miljöö

- Tämän jälkeen voit esitellä **miljöötä** eli tapahtuma-aikaa ja -paikkaa. Kerro, mihin aikaan teoksen tapahtumat sijoittuvat. Kuinka kauan teoksen kuvaama tapahtumasarja kestää? Eteneekö teos aikajärjestyksessä eli **kronologisesti** vai hypähteleekö se ajasta toiseen? Onko mukana **takaumia** tai **ennakoiteja**? Kuvaile myös paikkoja. Onko nimiä mainittu? Mihin yhteiskuntaluokkaan tapahtumat sijoittuvat?

Kertoja

- **Kertoja** voi olla useitakin. Kappaleen verran kannattaa pohdiskella kertojaa ja näkökulmaa. Kenen **näkökulmasta** tapahtumista kerrotaan? Onko kertoja mukana teoksen tapahtumissa vai kertooko hän niistä ulkopuolisena, osallistumatta niihin? Uppoutuuko kertoja henkilöiden ajatusmaailmaan? Vaihtuuko kertoja välillä? (minäkertoja, hänkertoja, kaikkietävä kertoja jne.)

Kieli ja kerronta

- **Kieltä** pitää luonnehtia ainakin muutamalla virkkeellä. Onko mukana paljon **dialogia** eli vuoropuhelua? Millaista on käytetty kieli? Onko koko teos samanlaista kieltä? Erottuuko kerronnassa **kuvausta**? Onko sitä paljon vai vähän? Mitä aisteja on hyödynnetty kuvauksessa?

Teema ja motiivi

- **Teemoja** voi olla useita, joten teemoista voi kirjoittaa useammankin kappaleen. Perustele löytämäsi teemat teoksen esimerkeillä. Teemalla tarkoitetaan teoksessa käsiteltyä syvällisempää asiaa tai opetusta. Teemoja voivat olla esimerkiksi rakkaus, anteeksianto, ihmissuhteet, oikea ja väärä jne. Samoin kannattaa mainita **motiiveista**, eli teoksessa usein esiintyvistä, toistuvista esineistä tai asioista ja niiden merkityksestä.

Lopetus

- **Sanomaan** on hyvä lopettaa. Mitä teos viestii tai opettaa lukijalle? Miksi teos on kirjoitettu? Lopussa voi pohtia myös **teoksen nimeä**: miten se liittyy luettuun. Vaikka kirjallisuusanalyysi ei olekaan sama asia kuin arvostelu, voit kirjoittaa loppuun lyhyesti oman arviosi lukukokemuksestasi.
- Lainaus?

Konteksti

Nousukas-kuvaukset

Realismi

- puolueettomaan todellisuuden kuvaamiseen pyrkivä kirjallisuuden suuntaus, joka syntyi Ranskassa 1800-luvun puolivälissä
- *Realismilla* viitataan sekä tiettyyn kirjallisuushistorialliseen periodiin että fiktion totuudenmukaisuuteen ja uskottavuuteen.
- Realismi syntyi vastareaktion [romantiikan](#) kirjallisuuskäsitykselle, joka oli korostanut tunteiden ja mielikuvituksen herättämisen merkitystä sekä kirjoittamisen että lukemisen perimmäisenä tavoitteena. Realismille on tyypillistä kerronnan keskittyminen yksityiskohtaisiin havaintoihin sekä arkisen ja tunnistettavan aikalaistodellisuuden kuvaus.
- Pyrkimys [mimesikseen](#) eli todellisuuden jäljittelyyn on tunnusomaista kaikelle kirjallisuudelle, mutta realismin tekee poikkeukselliseksi juuri yhteys [romaanin](#) kehitykseen. Siinä missä romantiikka oli keskittynyt pääosin runouteen, realismi kehittyi ennen kaikkea kertovan [proosan](#) piirissä ja pitkälti realismin ansiosta romaani saavutti nykyisen asemansa kertovan proosan keskeisenä lajina.
- Realismin keskeisinä piirteinä on pidetty yksilöllisiä [henkilöhahmoja](#) ja kerrotun maailman yksityiskohtaista [kuvausta](#) (Ian Watt).
- *Vrt. Naturalismi, inhorealismi*

» <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:realismi>

Modernismi

- 1800-luvun loppupuolella alkanut kaunokirjallisuuden suuntaus, joka pyrki uudistamaan kirjallisuuden keinoja ja irtautumaan klassisista tyyli- ja muotoihanteista
- Modernismin syntyajankohtana on usein pidetty 1860-luvun alkua. Modernismissa korostuu liikkeen ja yksilöllisen kokemuksen merkitys **problemaattiseksi käyneessä maailmassa, jossa on enää vaikea ankkuroitua lopullisiin totuuksiin.**
- Kieleen ja muodon uudistamiseen panostava modernistinen kirjallisuus suosii simultaanisuutta, montaasia, rinnastuksia, paradokseja ja monimerkityksisyyttä.
- Suomen kirjallisuudessa modernismin pioneereja olivat 1910-luvun loppupuolelta alkaen suomenruotsalaiset Edith Södergran, Elmer Diktonius, Rabbe Enckell, Hagar Olsson ja Gunnar Björling. Viisikymmen- ja kuusikymmenluku oli myös proosan modernismin kultakautta etenkin Veijo Meren, Antti Hyryn, Marja-Liisa Vartion ja Paavo Haavikon ansiosta.
 - <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:modernismi>

Postmodernismi

- Postmodernismi vastusti modernismin tarkkarajaisuutta, tiukkaa muodollisuutta ja yhdisteli eri aikakausien tyylejä estottomasti. Tyypillistä postmodernismin ajan kirjallisuudelle on [intertekstuaalisuuden](#) käyttäminen, eli viittaukset toisiin teoksiin. Todellisuuden ja fiktion, korkean ja matalan kulttuurin sekoittuminen sai alkunsa, sekä erilaisia tyylejä ja tekstilajeja sekoitettiin vapaammin. Tekstit ja merkit tulivat lajien ja muodollisten erojen tilalle. Muita yleisiä piirteitä postmodernismin ajan kirjallisuudelle ovat parodia, pastissi, leikillisuus ja sirpaleisuus. Ajan näkyvimpiä lajeja ovat jännitys- ja muu aiemmin marginaalinen kirjallisuus.

- https://fi.wikipedia.org/wiki/Postmoderni_kirjallisuus

Helsinkiin

- Joka paikassa, pitkin koko matkaa, oli outouden ja uusien tuntemattomain ihmisten viehätys. Kaipiaisissa syötiin päivällinen ja juotiin mahtavasti viiniä päälle. Vastapäätä istui hienoja urheilupukuisia ulkomaalaisia, joista muutamalla oli punainen turkkilainen tupsuniekka fetsi päässä. Toisilta asemilta tuli rikkaannäköisiä naisia ja herroja, jotka ajoivat kiiltävillä ajopeleillä ja korskuvilla hevosilla, kuskit ja lakeijat mukana. Ne nousivat kaikki toisen luokan vaunuihin, eikä Antti saanut nähdä heitä muulloin kuin junan seistessä asemilla. Silloin hän meni ulos kävelemään, kulki ikkunasta ikkunaan ja tarkasteli uteliaalla ihmetyksellä noita, jotka nojasivat välinpitämättömästi sohvain selustimiin ja katselivat huolettomasti ulos. Mitähän ne mahtoivat hänestä ajatella? Olikohan hän heidän mielestään hyvin maaseutulaisen näköinen? Voisiko hän koskaan tulla oikein hienoksi herraksi ja istua noin kauniin naisen vieressä ja puhella hänen kanssaan noin hauskasti, kuin tuo näytti tekevän.

Hytti nro 6

- Tämä on vielä Moskovaa: mutakuopan keskellä röykkiö yhdensäntoistakerroksisia elementtitaloja, joiden jäisissä ikkunoissa väpättää himmeä, arka valo, rakennustyömaita, puolivalmiita kerrostaloja, ammottavia aukkoja seinissä. Pian nekin jäävät siluetiksi kaukaisuuteen. Tämä ei ole enää Moskovaa: lumen alle sortunut talo, villinä huojuvaa pakkasen jäätämää mäntymetsää, nietoksien peittämä aukea, kinosten alle jäänyt lauha höyry, pimeys, yksinäinen pieni hirsitalo valkoisen aavan keskellä, pihalla hoitamaton omenapuu, tönkkölumista sekametsää, huviloiden lauta-aitoja, ränsistynyt puinen vaja. Edessä aukeaa tuntematon jään jähmettämä Venäjänmaa, juna kiittää, uupunutta taivasta vasten piirtyvät kirkkaina loistavat tähdet, syöksyy luontoon, pilvisen, tähdettömän taivaan valaisemaan painostavaan pimeyteen. Kaikki on liikkeessä: lumi, vesi, ilma, puut, pilvet, tuuli, kaupungit, kylät, ihmiset ja ajatukset. Juna jyskyttää halki lumisen maan.

Novelli palaa! Matkanovelleja

Matkanovelleja-antologia luo hyrskyvän katsauksen suomalaisen novellistiikan nykytilaan.

Antologia on Nuoren Voiman Liiton, WSOY:n ja VR:n yhteishanke ja juhlistaa novellin vuotta 2013.

VR:n Matkaan-lehden lukijat saivat vuoden ajan tutustua suomalaisen kirjallisuuden kärkinimiin ja nautiskella lyhytproosan herkuista. Sarjassa ilmestyi uusi suomalainen novelli joka kuukauden alussa lokakuusta 2012 lokakuuhun 2013.

WSOY julkaisi *Matkanovelleja*-antologian 27.8.2013 Novelli on irti! -tapahtumassa Ravintola Elielissä Helsingin päärautatieasemalla. Mukana antologiassa ovat muun muassa Jari Tervo, Mikko Rimminen, Rosa Liksom, Monika Fagerholm ja Johanna Sinisalo, ja kirjasta löytyy Matkaan-lehden kahdentoista tarinan lisäksi vielä kymmenen uutta novellia.

Novelli

- Novellin käsite johdetaan usein suoraan sen etymologiasta: Italian sana *novella* ja sen vastineet tarkoittavat uutta tai uutista.
- Kirjallisuudenlajina novelli syntyi 1200–1300-luvuilla, mutta jo 500-luvulla nimitystä novelli käytettiin oikeustapauskertomuksista, jotka auttoivat selvittämään pulmia, joihin ei löytynyt ratkaisua olemassa olevista lakipykälästä. Kertomuksissa esitellään konfliktitilanne, käydään seikkaperäisesti läpi osallisten vaateet ja vastuut ja tehdään lopulta ennakkopäätös, joka toimii kuten uusi, samankaltaisia tapauksia koskeva laki. Juridiset novellit olivat kirjaimellisesti vaikuttavaa kirjallisuutta.
- Roomalainen 500-luvun lakikokoelma *Corpus juris civilis*, jonka neljäs osa koostuu tällaisista juridisista novelleista, nousi uuteen tietoisuuteen yliopistolaitoksen perustamisen myötä 1100-luvulla. Silloin syntyi oikeustiede omana oppialanaan. Oikeustiedettä opiskeli myös muuan firenzeläinen nuorimies, nimeltään Giovanni Boccaccio. Novellikirjallisuuden ensimmäisen bestsellerin *Decameronen* kirjoittaja tunsu hyvin roomalaiset oikeustapauskertomukset.
- Juridisesta novellista periytyi kaunokirjalliseen lajiin monia piirteitä. Varhaisten novellikokoelmien – *Novellinon*, *Decameronen* ja *Heptaméronin* – toistuvia teemoja ovat ihmisten väliset konfliktit, esimerkiksi omaisuusriidat, aviokiistat ja arvovaltataistelut. Ratkaisukeskeisissä juonissa pyritään kostamaan pahat teot, palauttamaan katkenneet ystävyys- tai sukulaisuussuhteet sekä korvaamaan aiheetta kärsityt tappiot. Novellikokoelmiin kuuluneissa **kehyskertomuksissa** novellin ”kuulijat” saattoivat kommentoida ratkaisun oikeudenmukaisuutta ja kohtuullisuutta ikään kuin lautamiesten roolissa.
- Novelli ei siis tarkoita vain uutista ja uutuuksia, vaan tekstilajia, joka hienosyisesti tekee eroa oikean ja väärän välille. Juridinen novelli lainasi loppuratkaisua painottavan rakenteensa kaunokirjalliselle juoninovellille. Kun tänä päivänä luemme novellia, jossa päähenkilöiden osat vaihtuvat ja loppuratkaisu sulkee tarinan kaaren, olemme lähellä novellin alkumuotoa, oikeustapauskertomusta.
- Novellin yhteys samannimiseen juridiseen tapauskertomukseen hälveni vähitellen, eikä sitä nykyään juuri muisteta. Novelli jäi kuitenkin monissa eurooppalaisissa kielissä yleistermiksi lyhyille proosakertomuksille. Kirjallisuudentutkimuksessa novellit on perinteisesti jaettu kahteen alalajiin, **juoninovelliin ja tunnelmanovelliin**, joista edellisen juuret siis ulottuvat roomalaiseen oikeusjärjestelmään asti. (**tilannenovelli, absurdi novelli**)

Novellityyppejä

Novellit voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin sen mukaan, mikä niissä painottuu. **Juoninovellissa** korostuvat tapahtumat, **tunnelmanovellissa** tunnelma ja **psykologisessa novellissa** henkilöiden tunteet. Novellin loppu voi olla avoin tai suljettu.

TAI:

Juoninovelli

(Giovanni Boccaccio)

- 1300-luvun Italiasta (sana "novelli" tulee italian sanasta "novella" eli uutuus)
- suomenkieliseksi vastineeksi ehdotettiin 1800-luvulla sanaa "uutelo"
- juoninovelli on tiivis ja juoneltaan usein yllättävä
- novellissa on selvä käännekohta ja tapahtumasarjan päättävä loppuratkaisu

Tilannenovelli

(Anton Tsehov)

- 1800-luvun venäläinen kirjailija
- tilannenovelli eli avoin novelli eli tsehovilainen novelli
- ei välttämättä selvää käännekohtaa tai selväpiirteistä juonta
- esittelee tunnelmia, mielialoja, tuokiokuvia
- valaisee jotain ihmiselämän pulmakohtaa

Absurdi novelli

(Franz Kafka)

- unenomainen, normaalin elämän säännöistä piittaamaton maailma

lähde: opinnot.internetix.fi

Novelli

- Suomen kielessä on novelli-lainasanan rinnalla – ja sitä ennen – käytetty muitakin termejä, esimerkiksi kertomus, tarina, taru ja juttu. Nykyään on muodikasta kirjoittaa ”lyhytproosaa”. Perinteisestä novellista poikkeavan tiiviin proosamuodon yleistyminen sai kriitikko Mervi Kantokorven lanseeraamaan vuonna 2000 uuden käsitteen, pätkiksen.
- Pätkikselle on tyypillistä puheenomaisuus, näkökulmien vaihtelu ja sarjallisuus. Äkkimakeaan minttutryffelimakeiseen assosioituva lajitermi ilmentää jo itsessään puhekielisyyttä, arkisuutta ja katkelmallisuutta ja synnyttää odotuksen humoristisesta vireestä. Novellista pätkis eroaa muotonsa avoimuudessa sekä keskittymisessä puhujan kokemukseen. Lajin ”kantaäidiksi ja jäljittelemättömäksi mestariksi” Kantokorpi nimeää Rosa Liksomia. Muita Kantokorven mainitsemia pätkistelijöitä ovat Juha Seppälä ja Petri Tamminen.
- Kantokorven napakasta aikalaisanalyysistä huolimatta pätkis ei ole reilussa kymmenessä vuodessa vakiintunut suomalaiseen kirjallisuuskeskusteluun. Novelli on tehnyt paluun – yleiskäsite on päivitetty koskemaan myös nykypäivän monimuotoisia lyhytproosatekstejä.
- Käsite sitoo ilmiön tiettyyn traditioon ja antaa sille tulkintakehyksen. On jossakin määrin sattumaa, mikä käsite sattuu missäkin vaiheessa vakiinnuttamaan asemansa muiden kustannuksella. Se sijaan ei ole samantekevää, mikä tuo käsite on. Kaunokirjallisen novellin käsitehistoriallinen yhteys juridiseen novelliin on unohtunut, mutta yhteys näkyy edelleen kirjallisuudenlajin teemoissa ja rakenteessa.

» <http://novelli.fi/novellin-kasitteesta/>

Proosan käsitteet

- teoksen nimi, laji (genre)
- aihe, motiivi, teema
- juoni (tarina), aikasuhteet, kokonaisrakenne
- miljöö
- henkilöt
- kertoja, näkökulma, kerronta, kieli
- avoimet kohdat, intertekstuaalisuus

Rosa Liksom: Metsästysretki

- Rosa Liksom (oik. Anni Ylävaara, s. 1958) on tunnetuimpia suomalaisia lyhytprosaisteja. Hänen esikoisnovellikokoelmansa *Yhden yön pysäkki* ilmestyi vuonna 1985. Paitsi kirjailija, Rosa Liksom on myös tunnettu kuvataiteilija. Romaanien ja novellikokoelmien lisäksi hän on tehnyt maalauksia, sarjakuvia, lastenkirjoja, näytelmiä ja elokuvia. Hänen teoksiaan on käännetty parillekymmenelle kielelle. Liksom sai Finlandia-palkinnon vuonna 2011 romaanistaan *Hytti nro 6*, joka kertoo suomalaistytön junamatkasta Neuvostoliitossa Siperian halki samassa hytissä venäläisen rakennustyömiehen kanssa.
- Matkaan-lehden novelli ”Metsästysretki” on ronski ja vauhdikas kuvaus kaverusten metsästysreissusta, joka saa yllättävän käänteen.

Käsitteet ja kysymykset

- Mitkä käsitteet nostaisit analyysissä keskiöön?

Leena Krohn: Viimeinen esiintyminen

- Leena Krohnin (s.1947) laaja tuotanto sisältää romaaneja, lastenkirjoja, novelleja sekä esseitä. Krohnin kirjoitusten vaivihkainen huumori ja kuulas kieli puhuvat olemassaolomme kummallisistakin piirteistä rohkeasti ja älykkäästi.
- Krohn on saanut lukuisia kirjallisuuspalkintoja, muun muassa Finlandia-palkinnon teoksestaan *Matemaattisia olioita tai jaettuja unia* (WSOY, 1992). Hänen edellinen romaaninsa *Hotel Sapiens* (Teos) ilmestyi 2013, ja oli sekin Finlandia-ehdokas. Leena Krohn on yksi tunnetuimpia suomalaisia kirjailijoita maailmalla. Hänen kirjojaan on julkaistu parillakymmenellä kielellä.

Erehdys (2015)

- Kirjailija E:tä on pyydetty yleisötapahtumaan lukemaan novellejaan ja keskustelemaan lukijoidensa kanssa. Jo ajomatka tilaisuuteen horjuttaa kirjailijan uskoa, mutta se ei ole mitään tulevaan verrattuna.
- Lukutilaisuus on alusta loppuun piinaava. Lannistunut mutta urhea kirjailija lukee kiittämättömälle yleisölle kuitenkin upeita otteita teoksistaan. Kunnes on aika erehtyä vielä kerran.
- Leena Krohnin uusi romaani on hengästyttävän haikea ja tragikoominen kertomus sekä tarinakokoelma. Kirja puhuu viisaasti muistista, toden ja harhan kaksoisvalotuksesta sekä luopumisesta. Kirjailijan tarinat vievät mukanaan horjahtaneeseen todellisuuteen. Ja toisin kuin julma kuulijakunta antaa ymmärtää, niiden luennan ei soisi koskaan loppuvan.

Katkelma

- »Katkelma kirjailija E:n novellista "Täti Angiina": -- Mutta kävellessään Simo huomasi, että kaikkialla ryömi tai virui pieniä kitiinikuorisia olentoja ja vaikka hän yritti olla polkematta niiden päälle ja sovitteli tarkoin askeleitaan, hän ei voinut olla tallaamatta niiden haurautta. Ne olivat muurahaisia, joiden toivioretki oli päättynyt. Sitä mitä ne olivat etsineet, ne eivät olleet löytäneet. Ne olivat tehneet sen, mitä niiden täytyi tehdä, täyttäneet oman heimonsa käskyt, eikä mitään ollut enää tehtävissä. Simo ajatteli, että mitä niiden täytyi tehdä, sitä ne myös halusivat. Niiden pakko oli yhtä kuin niiden tahto. Kuinka toisenlaisia ne olivatkaan kuin ihmiset, myös siinä suhteessa. Ja kun ne murskaantuivat Simon kengänpohjiin, jo valmiiksi puolikuolleina, hän ei voinut olla säälimättä niitä. Hän sääli, mutta tavallaan myös kadehti. Sillä niillä oli ollut juhlanga, ne olivat lunastaneet lentonsa ja saavuttaneet uuden elementin. Siihen saakka ne olivat olleet maan matalimpia asujia, mutta hetkeksi ne kuva Katri Lassila olivat nousseet korkeuteen siivet väristen, valmiina häihin, onneen ja uuteen työhön. Ja kaikessa, mitä ne tekivät, oli mieli ja merkitys, joita Simon oli yhä vaikeampi nähdä ihmiselämässä.

Käsitteet ja kysymykset

- Kirjailija E?

Jaakko Yli-Juonikas: He lentävät kohti armoa

- Jaakko Yli-Juonikkaan tiiliskiviromaani *Neuromaani* on epäilemättä kirjasyksyn omaperäisintä satoa. En osaa nimetä sille varsinaisia esikuvia, mutta vertaisryhmänä voi silti mainita monet modernistisen ja postmodernistisen romaanin klassikot kotoa ja maailmalta. *Neuromaani* on kunnianhimoisuudessaan samantyyppinen ja ehkä jopa -tasoinen saavutus kuin Joycen *Ulysses* (--) Suurta ja haasteellista teosta ollaan siis hyvin itse- ja traditiotietoisesti tekemässä.

– Parnasson kirja-arvostelu romaanista *Neuromaani* (2012)

Käsitteet ja kysymykset

Neuromaani

- *Neuromaani* on sen verran äärimmäinen suoritus, että väistämättä herää kysymys: mitä seuraavaksi? Joyce johtui ja juuttui *Ulyssesensa* jälkeen *Finnegans Waken* kielileikkeihin, ja sopii pelätä, että jos Yli-Juonikas tahtoo vielä korottaa rimaa, myös hänen tiensä kulkee kohti lukukelvottomuutta. Ehkäpä olisi viisainta, jos kirjailija nyt katsoisi todistaneensa olevansa nimensä veroinen juonenpunoja ja palaisi perinteisempään kerrontaan. *Neuromaani* on joka tapauksessa kunnioitusta herättävä järkäle, jonka pariin ei arvostelun valmistuttua tee mieli heti palata.

Nykynovellistiikka: yhteenveto

- Modernismia? Postmodernismia?

Modernismi

- 1800-luvun loppupuolella alkanut kaunokirjallisuuden suuntaus, joka pyrki uudistamaan kirjallisuuden keinoja ja irtautumaan klassisista tyyli- ja muotoihanteista
- Modernismin syntyajankohtana on usein pidetty 1860-luvun alkua. Modernismissa korostuu liikkeen ja yksilöllisen kokemuksen merkitys **problemaattiseksi käyneessä maailmassa, jossa on enää vaikea ankkuroitua lopullisiin totuuksiin.**
- Kieleen ja muodon uudistamiseen panostava modernistinen kirjallisuus suosii simultaanisuutta, montaasia, rinnastuksia, paradokseja ja monimerkityksisyyttä.
- Suomen kirjallisuudessa modernismin pioneereja olivat 1910-luvun loppupuolelta alkaen suomenruotsalaiset Edith Södergran, Elmer Diktonius, Rabbe Enckell, Hagar Olsson ja Gunnar Björling. Viisikymmen- ja kuusikymmenluku oli myös proosan modernismin kultakautta etenkin Veijo Meren, Antti Hyryn, Marja-Liisa Vartion ja Paavo Haavikon ansiosta.
 - <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:modernismi>

Postmodernismi

- Postmodernismi vastusti modernismin tarkkarajaisuutta, tiukkaa muodollisuutta ja yhdisteli eri aikakausien tyylejä estottomasti. Tyypillistä postmodernismin ajan kirjallisuudelle on [intertekstuaalisuuden](#) käyttäminen, eli viittaukset toisiin teoksiin. Todellisuuden ja fiktion, korkean ja matalan kulttuurin sekoittuminen sai alkunsa, sekä erilaisia tyylejä ja tekstilajeja sekoitettiin vapaammin. Tekstit ja merkit tulivat lajien ja muodollisten erojen tilalle. Muita yleisiä piirteitä postmodernismin ajan kirjallisuudelle ovat parodia, pastissi, leikillisuus ja sirpaleisuus. Ajan näkyvimpiä lajeja ovat jännitys- ja muu aiemmin marginaalinen kirjallisuus.

- https://fi.wikipedia.org/wiki/Postmoderni_kirjallisuus